

Širi okviri organicističke sheme.

Organicistički obrasci za tumačenje društva su sasvim jednostavni i njihova je snaga upravo u toj jednostavnosti. Njihovo ponavljanje nije stvar akademske posustalosti u nalaženju novog, nego nužna posledica njihove prirode. Od ponavljanja do političke upotrebe samo je jedan korak. U modernoj organicističkoj misli, pa i u srpskoj, taj korak je odavno načinjen. Ideološko jednomylje je promenilo predznak a totalitarna svest i praksa nisu nikakva "privilegija" velikih zemalja Istoka i Zapada, već se sreću i u zatvorenim ruralnim zajednicama. Stoga, kada govorimo o izvorima, ništa ne znači da li ćemo ih tražiti samo na "trulom Zapadu" jer se oni sasvim jasno prepoznaju i na geopolitičkom prostoru pravoslavnog Istoka. Moderna temeljna istraživanja korena i izvora organicističke misli dala su ozbiljne rezultate a uvid makar i delimičan u sumu tih rezultata pruža velike mogućnosti za razumevanje i naše, srpske organicističke misli. P. Seriot tu temu raspravlja u najširim okvirima u svome delu *Structure et totalité*, PUF Paris 1999, a njegova učenica M. Laruelle u knjizi *L'ideologie eurasiste russe ou comment penser l'empire*, L. Harmattan, Paris 1999, pokazuje kako i moderne totalitarne imperije funkcionišu pod ideološkom zaštitom ideologije organicističkog tipa, pri čemu se posebno osvrće na sumu ideja organicističkog tipa kod slovenskih naroda. Bez tog šireg konteksta srpska organicistička misao može se okarakterisati dvojako – kao nezanimljiva i neoriginalna ili kao privlačna i samosvojna. Ruski i zapadni slavisti, međutim, idu drugim putem. Organicisti u principu odbacuju racionalističku i analitičku tradiciju veka prosvete i vraćaju se društvu kao organizmu, ali se priklanjaju jednoj drugoj i drugačijoj tradiciji. Ta tradicija izvire iz klasičnog organicizma XVII i XVIII veka i u delima nemačkih romantičara se uobličava oko pojma *totalität* a kod ruskih slovenofila i neoslovenofila, sve do evroazijaca, ona se prepoznaje kao učenje o *svejedinstvu*. Vek prosvete nudi refleksiju kao model dok se organicistička misao zaustavlja u potrazi za magičnom formulom sadržanoj u totalitetu, odnosno u nekakvom svejedinstvu duha i duše jednog naroda koji se neargumentovano smatra narodom izabranim. Ovako zatvorenoj misli, svedenoj na nacionalni okvir, refleksija ne može biti sinonim ili drugo ime. Iako se Rusi i Sloveni razlikuju od drugih naroda, jer su u pitanju drugačiji kulturni i civilizacijski okviri u kojima su istorijski postojali, oni se u onom bitnom zapravo mnogo i ne razlikuju. To Mišel Nike pokazuje na primeru "raspadanja" pojma *totalität* i nudi primere i iz srpske i iz ruske organicističke misli. Jednostavnije rečeno, naša "nacionalna" organicistička misao samo je jedan segment u tom procesu koji je započeo s dobom prosvete. To naravno ne znači da i mnoge prosvetiteljske dogme nisu podložne kritici, ali je "integralnom nacionalizmu" Š. Morasa jedan hrišćanin Z. Mariten razložno suprotstavio svoj "integralni humanizam". Odjeci takvog tumačenja postoje i u srpskoj kulturi, ali oni nisu u dovoljnoj meri istraženi. Razlozi za to su uglavnom u tome što se jednom toku misli daje prednost, a drugi se zanemaruje – to se i sada događa u procesu obnove naše organicističke misli. Ne znači mnogo ako se kaže da Srbija i srpska nacionalna kultura nisu ni Istok ni Zapad, nego nešto "između" ili "iznad" jer su tokovi razvoja društva od vremena renesanse uglavnom isti ili slični i u osnovi su "globalni". Klasična marksistička teza prema kojoj je kultura po formi, odnosno po jeziku i izrazu, nacionalna ali u suštini univerzalna nije daleko od istine, iako deluje uprošćeno. Kulture se bogate susretima sa drugim kulturama, a ne zatvaranjem u sebe. Kada se nadalje – i sve češće – koristi pojam *sabornost*, onda u organicističkoj verziji dolazi do jedne proste zamene predznaka ali sa posledicama koje su upravo velike. Ako u crkveno-dogmatskom smislu *sabornost* označava ljudsko jedinstvo u veri, onda taj pojam prebačen u sferu društva ili države dobija drugo značenje pa tako gubi svoj izvorni smisao. On postaje podloga za kolektivizam i desničarskog i levičarskog tipa. U crkvi se ta zamena prepoznaje kao izraz etnonacionalizma ili etnofiletizma koji se osetio kod nas početkom osamdesetih godina. Problem se valjano može razumeti samo ako se ima na umu ono što je S. Jovanović označavao kao nikad dovršeni kulturni obrazac u malim i zatvorenim zajednicama. Organicistička misao istrajava na takvom obrascu u takvoj zajednici čak i u modernim vremenima što joj ne obezbeđuje dignitet koji misao-refleksija mora imati.